

Opgraving - variant Archeologische
Begeleiding

**Wipperspark, Maassluis
Gemeente Maassluis**

IDDS Archeologie rapport 2263

Colofon

Projectnummer	57311118
OM-nummer	4651509100
In opdracht van	Verboon Maasland
Auteur	A.M.H.C. Koekkelkoren
Redactie	Y. Meijer
Versie	1.3
Status	definitief

Autorisatie

mevr. Y. Meijer	Senior KNA Archeoloog	24-5-19
-----------------	-----------------------	---------

Goedkeuring

dhr. J. van der Vliet	Gemeente Maassluis	28-10-19
-----------------------	--------------------	----------

© IDDS Archeologie
Noordwijk, mei 2019
ISSN 2212-9650

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden veeveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever

SAMENVATTING:

In opdracht van Verboon Maasland heeft archeologisch onderzoeksbureau IDDS Archeologie tussen 13 december 2018 en 5 april 2019 een opgraving - variant archeologische begeleiding, uitgevoerd in het Wipperspark in Maassluis, gemeente Maassluis. De aanleiding voor dit onderzoek is de aanleg van natuurvriendelijke oevers en een gedeeltelijke herinrichting van het park.

Het plangebied ligt in de Sluispolder die vermoedelijk eind 14^e eeuw werd aangelegd. De polder is ingedeeld in percelen die parallel lagen aan de Vliet ten noorden van het plangebied (vrijwel oost-west). Tussen de weilanden lagen sloten, die uitmondden op een hoofdsloot. Een van deze sloten is aangetroffen tijdens het onderzoek (S9100). Aan het einde van de hoofdsloot stond een poldermolen voor de ontwatering van de polder. Deze molen is gelegen ten noorden van het huidige Wipperspark.

Bij de molen stond een molenaarshuis uit 1898 dat in 1908 werd uitgebreid aan de achterzijde. Hiervan zijn de resten in het plangebied aangetroffen in WP6. Deze resten bestaan uit een kelder (S1 en S5), de buitenmuren (S3 en S4) en een ondervloer (S2). Deze uitbouw is gesloopt aan het einde van de 20^e eeuw.

De archeologische begeleiding van de aanleg van natuurvriendelijke oevers en de herinrichting van het Wipperspark hebben vanwege de geringe ontgravingsdiepte een beperkt aantal resultaten opgeleverd. Dit sluit echter niet uit dat op grotere diepte nog archeologische resten aanwezig kunnen zijn. Wanneer er in de toekomst graafwerkzaamheden dieper dan -2,0 m NAP plaats zullen vinden, bestaat de kans dat er nog archeologische resten aanwezig zijn.

INHOUDSOPGAVE:

ADMINISTRATIEVE GEGEVENS VAN HET PLANGEBIED.....	4
1. INLEIDING	5
1.1. Onderzoekskader	5
1.2. Doel- en vraagstellingen van het onderzoek	5
1.3. Ligging van het plangebied.....	6
2. VOORONDERZOEK.....	8
2.1. Fysische geografie – interpretatie boorgegevens	8
2.2. Verwachting	9
2.3. Aanvulling historische onderzoek bij Wippersmolen	10
3. WERKWIJZE	12
4. RESULTATEN VELDWERK	13
4.1. Bodemopbouw	13
4.2. Sporen en vondsten.....	14
5. CONCLUSIE EN AANBEVELINGEN	16
6. BEANTWOORDING VAN DE ONDERZOEKSVRAGEN.....	17
LITERATUUR EN KAARTEN	19
LIJST VAN AFKORTINGEN EN BEGRIPPEN	20
BIJLAGEN	
1. Topografische kaart	
2. Periodentabel	
3. Overzichtskaart	
4. Allesporenkaart	
4a WP1, 4 en 5	
4b WP6	
4c WP2-3	
5. Sporenlijst	

Administratieve gegevens van het plangebied

<i>Toponiem</i>	Wipperspark
<i>Onderzoekmeldingsnummer</i>	4651509100
<i>Plaats</i>	Maassluis
<i>Gemeente</i>	Maassluis
<i>Kadastrale aanduiding</i>	Maassluis D 9530
<i>Provincie</i>	Zuid-Holland
<i>Coördinaten</i> Centrum Hoekpunten	78.000/437.835 77.868/437.985 (n) 78.135/437.827 (o) 77.977/437.668 (z) 77.880/437.845 (w) 77.751/437.936 (nw)
<i>Oppervlakte plangebied</i>	ca. 24.000 m ²
<i>Oppervlakte onderzoeksgebied</i>	4.000 m ²
<i>Onderzoekskader</i>	Bouwvergunning
<i>Uitvoerder</i>	IDDS Archeologie Contactpersoon: mevr. A.M.H.C. Koekkelkoren Postbus 126 2200 AC Noordwijk (ZH) Tel: 071-4028586 E-mail: akoekkelkoren@idds.nl
<i>Bevoegde overheid</i>	Gemeente Maassluis Contactpersoon: dhr. J. van der Vliet Postbus 55 3140 AB Maassluis Tel: 14010 E-mail: j.van.der.vliet@maassluis.nl
<i>Adviseur namens de bevoegde overheid</i>	Vestigia Contactpersoon: dhr. W.A.M. Hessing Spoorstraat 5 3811 MN Amersfoort Tel: 033-277 9200 E-mail: w.hessing@vestigia.nl
<i>Beheer en plaats van documentatie en vondsten</i>	Provinciaal Depot voor Bodemvondsten Zuid-Holland Kalkovenweg 23 2401 LJ Alphen aan den Rijn
<i>Uitvoeringsperiode onderzoek</i>	13 en 14 december 2018 6-7, 11-12 maart 2019 2, 4 en 5 april 2019

1. Inleiding

1.1. Onderzoekskader

In opdracht van Verboon Maasland heeft archeologisch onderzoeksbureau IDDS Archeologie tussen 13 december 2018 en 5 april 2019 een opgraving - variant archeologische begeleiding, uitgevoerd in het Wipperspark in Maassluis, gemeente Maassluis. De aanleiding voor dit onderzoek is de aanleg van natuurvriendelijke oevers en een gedeeltelijke herinrichting van het park. De graafwerkzaamheden voor deze ingrepen reikt tot net boven het waterniveau, op circa -2,0 m NAP. Op basis van een verkennend booronderzoek dat is uitgevoerd door IDDS Archeologie (Wilbers/Moerman 2018) is het mogelijk dat eventueel aanwezige archeologische waarden aanwezig zijn op -1,8 tot -2,5 m NAP. De kans is aanwezig dat door de geplande ontwikkelingen de archeologische resten hierdoor verstoord dan wel vernietigd worden.

Het onderzoek is uitgevoerd conform de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologieversie 4.0 (KNA; Centraal College van Deskundigen 2016) en conform het Programma van Eisen (PvE) dat voor dit onderzoek is opgesteld door W.A.M. Hessing en O. Satijn van Vestigia (Hessing/Satijn 2018). Het veldwerk is uitgevoerd door A.M.H.C. Koekkelkoren (KNA archeoloog MA) onder leiding van M. Langeveld (senior KNA-archeoloog).

Deze rapportage bevat de resultaten van het onderzoek.

1.2. Doel- en vraagstellingen van het onderzoek

Het doel van het onderzoek is het veiligstellen van een eventuele archeologische vindplaats door middel van documentatie van archeologische resten in het veld en het verzamelen van relevant materiaal om daarmee informatie te behouden die van belang is voor de kennisvorming over het verleden.

Om de doelstelling te realiseren dient op de volgende onderzoeksvragen een antwoord te worden gegeven:

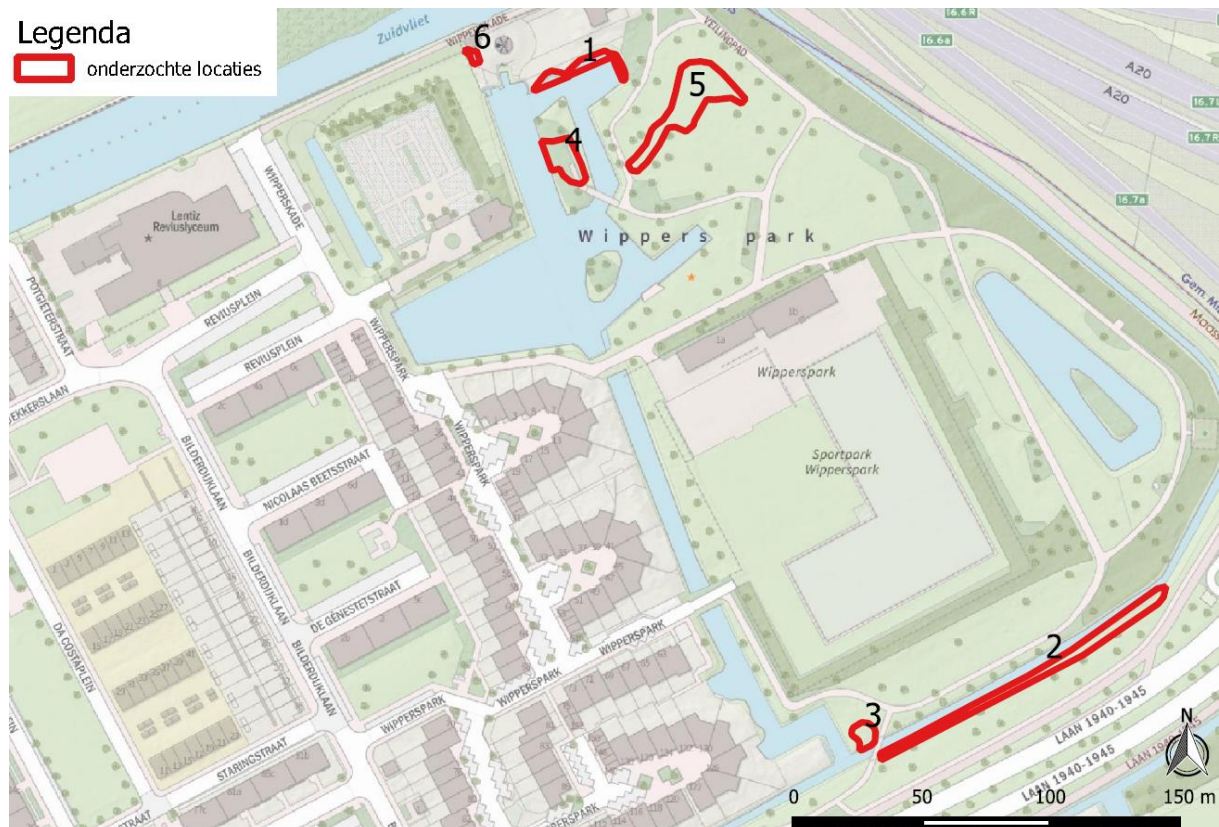
1. Wat is de bodemopbouw binnen het onderzoeksgebied (lithostratigrafisch en lithogenetisch; bodemkundig)?
2. Zijn binnen het onderzoeksgebied archeologische resten aanwezig die verband houden met menselijke activiteiten in de periode 700 voor Chr. -1850 na Chr.?
3. Wat is de aard, omvang, datering en ruimtelijk verspreiding (zowel horizontaal als verticaal/stratigrafisch) van de aangetroffen sporen en structuren?
4. Welke materiaalcategorieën zijn vertegenwoordigd in het vondstmateriaal en wat is de aard, omvang, datering en ruimtelijk verspreiding (zowel horizontaal als verticaal/stratigrafisch) van het materiaal?
5. Wanneer bij het onderzoek geen vondsten, sporen of structuren worden aangetroffen, wat is hiervoor een mogelijke verklaring?
6. Wat is de omvang en aard van eventuele verstoringen of afgravingen?
7. Wat is de omvang van de vindplaats en ligt deze enkel binnen het onderzoeksgebied of strekt deze zich ook buiten het onderzoeksgebied uit?
8. Wat is de conservering en gaafheid van aangetroffen sporen, structuren en de diverse vondstcategorieën?
9. Wanneer is de archeologische site in gebruik genomen en in onbruik geraakt en welke aanwijzingen zijn daarvoor aanwezig?
10. Welke fasering is er binnen de vindplaats te onderscheiden?
11. Welke activiteiten zijn ten tijde van het in gebruik zijn van de onderzoekslocatie in het gebied uitgevoerd?
12. Welke relatie kan er gelegd worden tussen de aangetroffen sporen en structuren en de landschappelijke genese en historische ontwikkeling in het plangebied en de directe

- omgeving?
13. Moet de in het vooronderzoek geformuleerde archeologische verwachting voor het onderzoeksgebied en de directe omgeving worden bijgesteld?
 14. Is vervolgonderzoek noodzakelijk en zo ja, welke methoden moeten hierbij worden ingezet?

1.3. Ligging van het plangebied

De ligging van het (her) in te richten gebied, ofwel het plangebied, is weergegeven in Figuur 1. Het plangebied ligt in het oosten van Maassluis. In het noorden wordt het plangebied begrensd door Zuidvliet – Wipperskade, in het oosten door de afrit van de A20, in het zuiden door de Laan 1940-1945 en in het westen door sportvelden en een woonwijk met de gelijknamige straatnaam Wipperspark. Het onderzoek omvat de ontwikkelingen in het Wipperspark. De exacte ligging en contouren van het plangebied zijn nader weergegeven in Figuur 1.

Fase 1 omvat het aanleggen van natuurvriendelijke oevers ter plaatse van vier percelen binnen het park (WP1-4). Fase 2 bestond uit de herinrichting van het noordelijke deel van het park (WP5). Fase 3 is later toegevoegd aan het onderzoek en betreft graafwerkzaamheden bij de Wippersmolen, direct ten noorden van het park (WP6). Hier zijn bij de aanleg van graafwerkzaamheden voor kabels en leidingen muurresten aangetroffen.

Figuur 1. Ligging van de onderzochte werkputten.

Figuur 2. Impressies van het plangebied voor en tijdens het onderzoek. V.l.n.r. boven: Laan 1940-1945 met WP2 en 3; eiland met WP4. Onder: molenhuisje met WP6; WP5.

2. Vooronderzoek

Ter plaatse van het Wipperspark is in 2018 een inventariserend veldonderzoek verkennende fase uitgevoerd door IDDS Archeologie (Wilbers/Moerman 2018). De onderstaande informatie is afkomstig uit dit rapport.

2.1. Fysische geografie – interpretatie boorgegevens

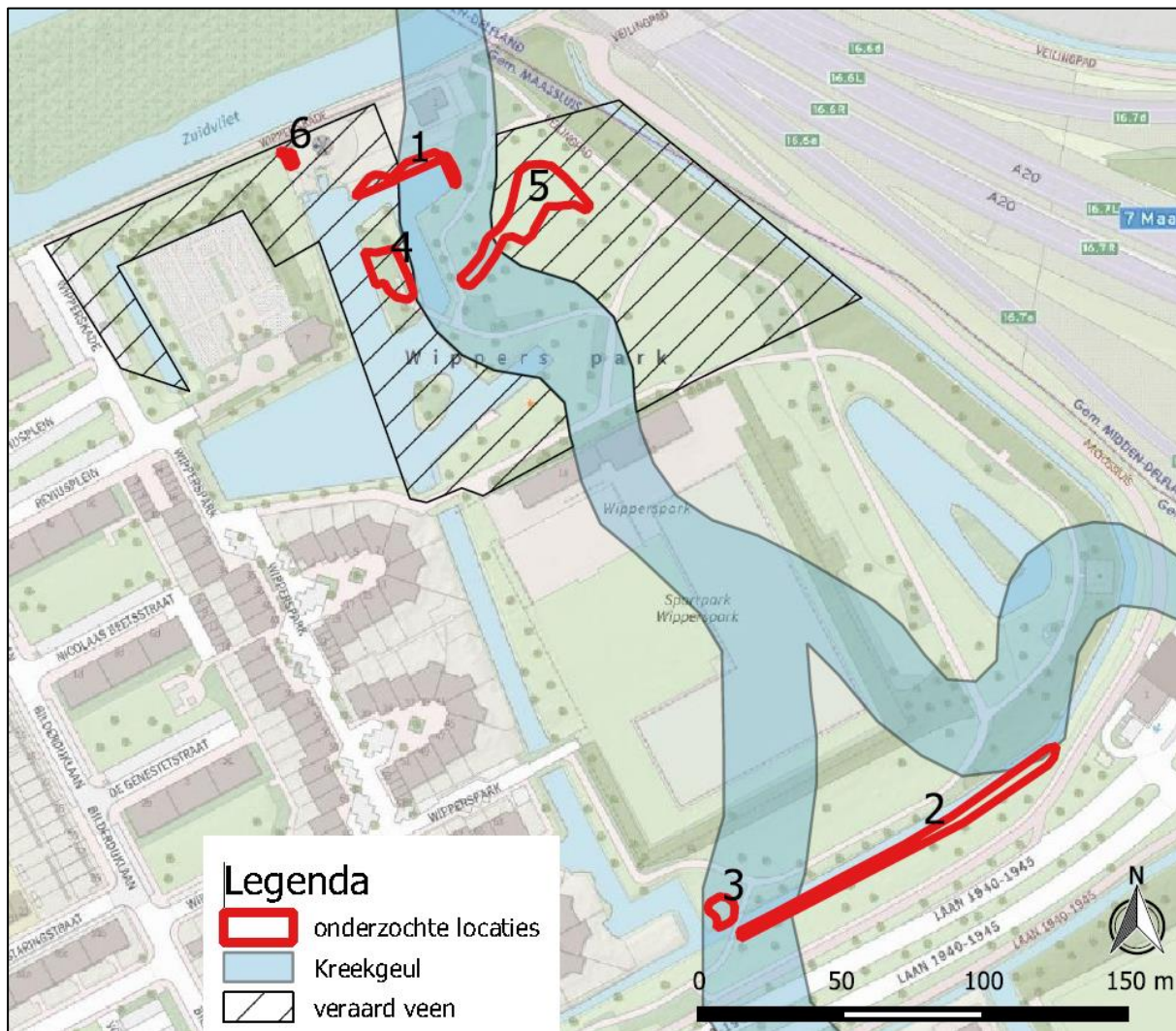
Op basis van de boringen lag het plangebied oorspronkelijk in een veenlandschap waardoorheen een kreeksysteem is ontstaan en vanuit dat kreeksysteem is het veenpakket bedekt geraakt door een kreekdek van klei. Ook het kreeksysteem is opgevuld met klei, maar daarbij is sprake van twee fases. Uiteindelijk is, nadat het kreeksysteem verdwenen was, het landschap in de Middeleeuwen door de mens ontgonnen en in gebruik genomen. Met de geïnterpreteerde boringen is een reconstructie gemaakt van de mogelijke loop en breedte van de kreek. De kreek is ontstaan¹ vanuit het noordwesten en is daar ongeveer 27 tot 35 m breed en heeft een diepte van meer dan 2,5 m. Onder de sportvelden splitst deze kreek zich waarschijnlijk in een tak die meer naar het zuiden stroomt via boringen 1 en 2 en een tak naar het oosten (boringen 7, 5 en 6). Deze laatste tak heeft een breedte van ongeveer 20 tot 30 m en ook een diepte van meer dan 2,5 m. Dit kreeksysteem lijkt heel goed te passen in het verwachte kreeksysteem uit het bureauonderzoek, maar in de boringen zijn geen aanwijzingen gevonden dat er op de opgevulde kreek een huisplaats (met of zonder terp) heeft gelegen (zoals het lint van archeologisch terreinen afgebeeld in het bureauonderzoek). Het is echter mogelijk dat dergelijke resten wel aanwezig zijn maar dat deze niet met de boringen zijn geraakt of dat deze liggen tussen de boringen.

Naast de kreekgeul is in een deel van het plangebied een veraarde veenlaag aangetroffen. Het is onduidelijk of deze veraarde veenlaag is ontstaan door grondwaterstandsdeling in recente tijd of dat het is ontstaan tijdens een ontginningfase in de prehistorie (volgens het bureauonderzoek is de kreek ontstaan gedurende het Neolithicum en was mogelijk nog actief tot in de IJzertijd). In de veraarde veenlaag zijn geen verdere archeologische resten waargenomen, maar de kans daarop is bij booronderzoek ook heel klein omdat prehistorische vindplaatsen over het algemeen een lage vondstdichtheid hebben en vooral bestaan uit sporen. Als het veen veraard is door ontginning dan gaat het om een ontginning die waarschijnlijk plaats heeft gevonden langs de eerste fase van de kreek, waarna het kreekdek is afgezet tijdens de tweede fase (in het bureauonderzoek is van een fasering in het bestaan van de kreek niets gevonden, het is dan ook onduidelijk wat de datering van deze fasering is. Behalve dan dat er in de Middeleeuwen huisplaatsen ontstaan op het kreeksysteem dat dan waarschijnlijk al lang een kreekrug is geworden). In de kreek worden de verschillende opvulfases onderscheiden door de aanwezigheid van een laag verspoeld veen. Dit is weinig materiaal dat is afgebrokkeld van de oevers van de kreek, die in het veen lag, en waarbij het veen is neergedaald in het nagenoeg stilstaande water in de kreekloop.

Ondanks dat de oorzaak van het veraarde veen onduidelijk is, heeft dit niveau een hoge archeologische verwachting. Indien de veraarding is ontstaan door ontginningen in de prehistorie dan is er een grote kans op de aanwezigheid van archeologische waarden (zoals bewoning, begraving, infrastructuur en landbouw) langs de oevers van de kreek. Deze resten zijn op basis van dit booronderzoek moeilijk te dateren, maar op basis van waarnemingen uit de omgeving zou een datering uit de IJzertijd of Romeinse tijd het meest waarschijnlijk zijn. Ook voor de top van de kreekafzettingen en de opvulling van de kreekloop geldt een hoge archeologische verwachting. Uit het bureauonderzoek blijkt dat de kreekrug die dus ook door het plangebied loopt in de Middeleeuwen en Nieuwe tijd en in de omgeving veelvuldig is gebruikt om woonerven op te ontwikkelen, vaak op terpen. Het is mogelijk dat ook binnen het plangebied dergelijke woonerven voorkwamen, hoewel geen resten van terpen zijn aangetroffen. De resten van eventuele woonerven, voornamelijk bestaande uit sporen, zullen dan liggen direct onder de omgewerkte bovengrond en met name op de kreekrug (opgepulde bedding) en de oevers daarlangs.

¹ Volgens het bureauonderzoek in het Neolithicum.

De geplande ingrepen aangelegd liggen allemaal op of direct naast de kreekkrug (Figuur 3) en daar kunnen dus archeologische resten voorkomen uit de Middeleeuwen en Nieuwe tijd (direct onder de omgewerkte bovengrond). In het gebied waar, op een dieper gelegen niveau, het veraarde veen is aangetroffen zijn ook werkzaamheden uitgevoerd voor de oevers, herinrichting van het park en de aanleg van kabels en leidingen.

Figuur 3. Interpretatie van het landschap op basis van het vooronderzoek.

2.2. Verwachting

Uit het bureauonderzoek blijkt dat dat het plangebied gelegen is op een kreekkrug waar in de Late Middeleeuwen een nederzettingslint op was gelegen. Ook zijn ter plaatse van de voormalige kreek resten uit de prehistorie, met name uit de Romeinse tijd aangetroffen. Op basis hiervan kunnen in het plangebied resten worden aangetroffen op de kreekkrug. Dit niveau bevindt zich op ten minste 0,2 m – mv, onder de moderne ophoging voor het Wipperspark. Resten die aangetroffen kunnen worden betreffen huisplaatsen, mogelijk op een terp, met daaraan gerelateerde sporen zoals paalgaten, (afval)kuilen en greppels. Vondsten kunnen bestaan uit aardewerk, metaal en natuursteen, maar ook organische resten zoals hout, leer en plantenresten zijn vermoedelijk goed geconserveerd. De resten

zijn mogelijk verstoord door latere ontwikkelingen, daarvan zijn de inpoldering in de 15^e eeuw en de aanleg van het Wipperspark in de 20^e eeuw de meest ingrijpende.

Tijdens het booronderzoek is de verwachte kreekrug aangetroffen. Deze is ingesneden in een veenlandschap. Het veen is in een deel van het plangebied veraard, waarbij onbekend is of dit het gevolg is van grondwaterdaling in recente tijd of ontginning in de prehistorie. Indien de veraarding is ontstaan door ontginningen in de prehistorie dan is er een grote kans op de aanwezigheid van archeologische waarden (zoals bewoning, begraving, infrastructuur en landbouw) langs de oevers van de kreek. Deze zullen waarschijnlijk dateren uit de IJzertijd of Romeinse tijd. Ook voor de top van de kreekafzettingen en de opvulling van de kreekloop geldt een hoge archeologische verwachting. Uit het bureauonderzoek blijkt dat de kreekrug die dus ook door het plangebied loopt in de Middeleeuwen en Nieuwe tijd en in de omgeving veelvuldig is gebruikt om woonerven op te ontwikkelen, vaak op terpen. Het is mogelijk dat ook binnen het plangebied dergelijke woonerven voorkwamen, hoewel geen resten van terpen zijn aangetroffen. De resten van eventuele woonerven, voornamelijk bestaande uit sporen, zullen dan liggen direct onder de omgewerkte bovengrond en met name op de kreekrug (opge vulde bedding) en de oevers daarlangs.

2.3. Aanvulling historische onderzoek bij Wippersmolen

De locatie bij de Wippersmolen (fase 3 - WP6) is pas gedurende de begeleiding bij het onderzoek betrokken. Daarom is de molen niet bij het vooronderzoek beschreven. In deze paragraaf wordt daarom informatie gegeven als een aanvulling op de resultaten van het onderzoek.

In het noorden van het Wipperspark is een molen gelegen, genaamd de Wippersmolen. Deze molen diende als wipmolen om de zuidelijk gelegen Sluispolder te ontwateren op de Middelvliet, de huidige Zuidvliet. De sloot die noord(west)-zuid(oost) ten westen van het Wipperspark loopt, is de oorspronkelijke hoofdsloot ter ontwatering van de polder. De huidige molen dateert uit 1726 maar had nog een voorganger (molendatabase.org). De datering van deze eerste wipmolen is niet bekend. Het is mogelijk dat het gebied reeds in de tweede helft van de 14^e eeuw is ingepolderd.

Naast de molen staat nog een kleine molenaarswoning. Op het kadastraal minuutplan uit 1811-32 staat reeds een woning aangegeven, maar deze is vermoedelijk in de loop van de 19^e eeuw gesloopt. In de overleveringen is sprake van een molenaarshuisje dat in 1898 is gebouwd en in 1908 is vergroot (westlandsemolen.nl, Figuur 4, rijksmonument nr. 521889). Op basis van bestaande foto's is bekend dat de uitbouw tot ten minst 1982 heeft bestaan, maar een sloopdatum is niet bekend. Kaartmateriaal uit de 19^e en 20^e eeuw is niet nauwkeurig genoeg om uitspraken te doen over de bebouwing.

Figuur 4. Het plangebied in 1974 met de molen in verbouwing en de bestaande molenaarswoning met uitbouw (bron: Beeldbank Cultureel Erfgoed inv.nr. 158.039).

3. Werkwijze

Het onderzoek is uitgevoerd in drie fasen. De eerste fase bestond uit de begeleiding van de graafwerkzaamheden voor de aanleg van natuurvriendelijke oevers in het Wipperspark (WP1-4). Deze werkzaamheden zijn benoemd in het Programma van Eisen (PvE). Deze werkzaamheden zijn verdeeld uitgevoerd in de periode 13 december 2018 tot en met 12 maart 2019.

De tweede fase is onder hetzelfde PvE uitgevoerd en omvatte de herinrichting van het noordelijke deel van het park (WP5). Deze werkzaamheden zijn op 2 april 2019 uitgevoerd. Gelijktijdig met deze werkzaamheden vonden graafwerkzaamheden voor de aanleg van kabels en leidingen plaats aan de Wipperskade, direct ten noorden van WP1. Hierbij werden archeologische resten aangetroffen die zijn vrij gelegd en gedocumenteerd op 4 en 5 april 2019 (WP6).

De werkputten zijn laagsgewijs aangelegd met een graafmachine met een gladde bak. In iedere werkput is één vlak aangelegd op de maximale ontgravingdiepte. Het vlak is vaak aangelegd op 5 cm boven het waterpeil, circa -2,0 m NAP. Vanaf de waterlijn liep het vlak geleidelijk op en de taluds zijn aangelegd onder 1:3 tot 1:5. Bij de taluds varieerde de aanlegdiepte sterk in WP1-5. Ter plaatse van WP2 was het niet mogelijk om een vlak te documenteren omdat het talud is aangelegd vanaf de waterlijn omhoog naar het vlakke gras bij de bomen dat niet ontgraven diende te worden. Hier is in feite alleen een schuin profiel aanwezig. In de overige werkputten is het vlak gefotografeerd en digitaal ingemeten. Tijdens de aanleg is het vlak afgezocht met een metaaldetector.

In WP2 was het mogelijk om een profielkolom te documenteren haaks op de graafwerkzaamheden. Dit maakte het mogelijk de ontgravingdiepte ten opzichte van het voormalige maaiveld weer te geven.

De zichtbaarheid van het (hellend) vlak werd bemoeilijkt door de aanwezigheid van wortels van riet en omstaande bomen. Deze wortels waren plaatselijk zo geconcentreerd aanwezig dat een goede waarneming van het vlak niet altijd mogelijk was.

Ter plaatse van WP6 hadden de graafwerkzaamheden al plaats gevonden. Hier is het muurwerk verder handmatig vrijgelegd en gedocumenteerd. De funderingsresten zijn digitaal ingemeten en op bouwhistorische wijze beschreven.

Figuur 5. Aanleg van WP4.

4. Resultaten veldwerk

4.1. Bodemopbouw

De resultaten van het veldwerk kunnen slechts een beperkt beeld geven van de bodemopbouw in het plangebied. De maximale ontgravingsdiepte reikte namelijk vaak maar nauwelijks onder de humeuze bovenlaag (Figuur 6).

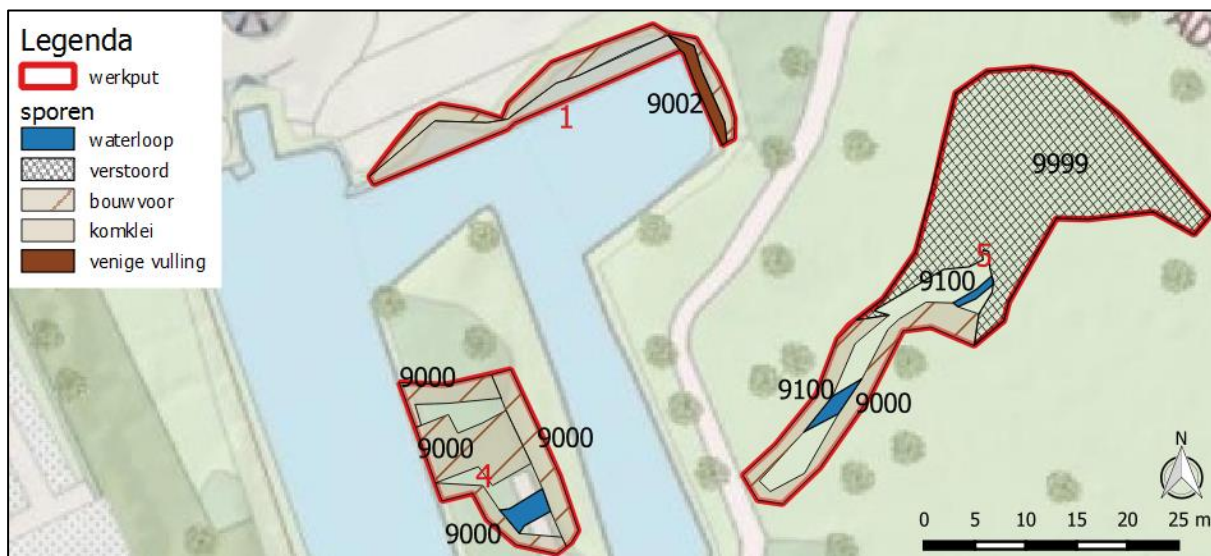
De bovengrond in het plangebied bestaat uit een pakket zandige, humeuze klei (S9000). De klei is omgewerkt en bevat veel wortels van bomen en riet. Dit pakket vormt de oude bouwvoor die wellicht is omgewerkt en/of opgehoogd bij de aanleg van het Wipperspark. De bovengrond is overwegend een halve meter dik. De onderkant van dit pakket ligt op gemiddeld 10-20 cm boven het aan te leggen vlak en dus rond de -1,8 tot -1,9 m NAP.

Figuur 6. Het profiel in WP2. De foto is richting het oosten genomen. De (afgeronde) hoogtes zijn in meter ten opzichte van NAP. De pijl wijst de onderkant van de humeuze bovengrond aan.

Onder het humeuze pakket is een pakket licht bruingrijze, sterk siltige klei aanwezig. Dit pakket is soms zandiger en bevat vaak roestinclusies. Deze laag is niet overal aangetroffen. Ter plaatse van WP2 is op het diepste deel slechts 20 cm in de natuurlijke ondergrond gegraven. In het schuine vlak komt dat neer op een lengte van 1,2 m, circa een kwart van het volledige talud dat ruim vier meter breed is. Ook ter plaatse van WP3 is het vlak zeer beperkt in omvang. Het is in dit natuurlijke pakket dat het mogelijk is om grondsporen te herkennen.

In het oostelijk deel van WP1 is relatief diep gegraven. Hier is op -2,3 m NAP veraard veen aangetroffen (S9002). Dit veen is tijdens de begeleiding nergens anders in het plangebied aangetroffen. Dit komt doordat het op basis van het vooronderzoek pas vanaf -3,0 m NAP wordt verwacht. Vermoedelijk betreft het hier de humeuze overgang van de bodem van de huidige waterpartij.

Figuur 7. Overzicht van WP1, WP4 en WP5 in het noordelijke deel van het plangebied.

4.2. Sporen en vondsten

Tijdens fase 1 en 2 zijn geen vondsten gedaan. Het enige grondspoor dat is aangetroffen, is gelegen in WP4 en 5.

In WP4 en WP5 zijn banen van matig siltige klei (S9100) aangetroffen in het vlak (Figuur 7). Deze banen zijn minder siltig dan de omliggende grond, wat wijst op een opvulling van een oude waterloop. De baan in WP3 was ten minste 30 cm diep, maar de onderkant is binnen de begrenzings van dit onderzoek niet aangetroffen. De achtereenvolgende banen kunnen een restant zijn van een verkavelingssloot die is gegraven tijdens de aanleg van de Sluispolder.

In WP6 zijn vijf sporen aangetroffen (Figuur 8 en Figuur 9). Het betreft twee buitengevels (S3 en S4), een keldermuur (S1) met keldervloer (S5) en een ondervloer (S2).

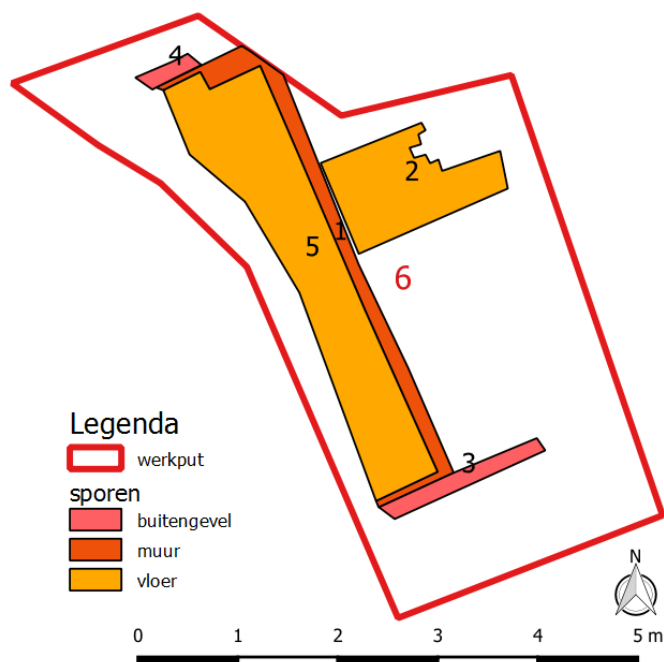
De kelder bestaat uit een vloer (S5) van roodbakend, met lichtgele slib bedekte, geglaazuurde plavuizen van 23 * 23 cm. De keldervloer ligt op een niveau van -1,81 m NAP. De keldermuur (S1) is aan de binnenzijde afgesmeerd met mortel. De muren zijn opgebouwd uit ten minste veertien lagen gele bakstenen, genaamd IJsselsteentjes, met afmetingen van 14 * 8 * 4 cm (5-lagen maat: 24 cm). De muur is steeds dik en in kruis verband gemetseld. De top van de muur ligt op -1,1 m NAP. De westelijke zijde van de kelder is niet aangetroffen, waardoor de afmeting van de kelder niet kan worden achterhaald. Vermoedelijk bleef de kelder binnen de contouren van de bovengrondse bebouwing. De exacte afmetingen van de uitbouw is circa achter meter breed en vijf meter diep. De kelder zal daarmee circa 1,5 m breed zijn geweest.

Tegen de noordelijke en zuidelijke keldermuur zijn koud de funderingen van de buitengevels gemetseld (resp. S4 en S3). Beide muren zijn opgebouwd uit gele bakstenen met het formaat 14 * 7 * 4 - 4,5 cm.

Het betreft handvormstenen die mogelijk hergebruikt zijn. Dit formaat komt grofweg overeen met de stenen waarmee de kelder is opgebouwd. Het muurwerk is bovendien op dezelfde wijze gemetseld. De muurfunderingen gaan naadloos over in het opgaand werk. De overgang is herkenbaar aan de afgesmeerde laag aan de buitenzijde van de buitenmuren. Dit komt overeen met de foto van de uitbouw uit de jaren '70 van de 20e eeuw (Figuur 4).

Tevens is een deel van de binnenindeling van de woning aangetroffen. Het gaat om een ondervloer die is opgebouwd uit één laag gebroken bakstenen. De stenen zijn rood en een compleet exemplaar was

20 * 9,5 * 5 cm. De resten secundaire mortel wijzen erop dat gebruik is gemaakt van hergebruikt materiaal. De ondervloer ligt op een niveau van -1,2 m NAP en is pas gelegd nadat S1 is afgesmeerd, waardoor de ondervloer mogelijk een jongere datering heeft. Het noordoostelijke deel van de vloer is verdwenen en de toplaag van de vloer (vermoedelijk bestaande uit plavuizen) is ook niet meer aanwezig.

Figuur 8. Aangetroffen muurresten in WP6.

Figuur 9. Overzicht van de aangetroffen sporen in WP6 met het molenaarshuisje op de achtergrond.

5. Conclusie en aanbevelingen

In opdracht van Verboon Maasland is van december 2018 tot april 2019 een Opgraving - variant Archeologische Begeleiding uitgevoerd in verband met de geplande (her)ontwikkeling van het plangebied aan het Wipperspark huisnummer in Maassluis, gemeente Maassluis.

De aangetroffen bodemopbouw bestaat uit een humeuze bovengrond van circa een halve meter dik met daaronder een sterk siltige klei. De dieper gelegen bodemopbouw zoals aangetroffen in het verkennend booronderzoek in 2018 (Wilbers/Moerman 2018) is tijdens de begeleiding niet bereikt. Het is daarom niet mogelijk deze landschapsreconstructie te verifiëren of aan te vullen.

Het plangebied ligt in de Sluispolder die vermoedelijk eind 14^e eeuw werd aangelegd. De polder is ingedeeld in percelen die parallel lagen aan de Vliet ten noorden van het plangebied (vrijwel oost-west). Tussen de weilanden lagen sloten, die uitmondden op een hoofdsloot. Een van deze sloten is aangetroffen tijdens het onderzoek (S9100). Aan het einde van de hoofdsloot stond een poldermolen voor de ontwatering van de polder. De 18^e eeuwse opvolger van deze molen is gelegen ten noorden van het huidige Wipperspark

Bij de molen stond een molenaarshuis uit 1898 dat in 1908 werd uitgebreid aan de achterzijde. Hiervan zijn de resten in het plangebied aangetroffen in WP6. Deze resten bestaan uit een kelder (S1 en S5), de buitenmuren (S3 en S4) en een ondervloer (S2). Deze uitbouw is gesloopt aan het einde van de 20^e eeuw.

De archeologische begeleiding van de aanleg van natuurvriendelijke oevers en de herinrichting van het Wipperspark hebben vanwege de geringe ontgravingsdiepte een beperkt aantal resultaten opgeleverd. Dit sluit echter niet uit dat op grotere diepte nog archeologische resten aanwezig kunnen zijn. Wanneer er in de toekomst graafwerkzaamheden dieper dan -2,0 m NAP laats zullen vinden, bestaat de kans dat er nog archeologische resten aanwezig zijn.

6. Beantwoording van de onderzoeksvragen

1. Wat is de bodemopbouw binnen het onderzoeksgebied (lithostratigrafisch en lithogenetisch; bodemkundig)?

Op basis van het vooronderzoek lag het plangebied oorspronkelijk in een veenlandschap waardoorheen een kreeksysteem is ontstaan en vanuit dat kreeksysteem is het veenpakket bedekt geraakt door een kreekdek van klei. Ook het kreeksysteem is opgevuld met klei, maar daarbij is sprake van twee fases. Uiteindelijk is, nadat het kreeksysteem verdwenen was, het landschap in de Middeleeuwen door de mens ontgonnen en in gebruik genomen.

Tijdens de begeleiding van de graafwerkzaamheden is uitsluitend de top van de laatste fase aangetroffen vanwege de geringe ontgravingsdiepte. Deze bestond uit de siltige afzettingen van het kreekdek.

2. Zijn binnen het onderzoeksgebied archeologische resten aanwezig die verband houden met menselijke activiteiten in de periode 700 voor Chr. -1850 na Chr.?

Binnen de onderzochte diepte zijn resten aangetroffen van een verkavelingssloot (S9100). Deze sloot dateert vermoedelijk uit de tijd dat de Sluispolder werd ontgonnen, vermoedelijk tweede helft tot eind 14^e eeuw. Daterend vondstmateriaal is echter niet aangetroffen in de sloot. De overige archeologische resten, namelijk de uitbouw van de molenaarswoning, dateren in de 20^e eeuw.

3. Wat is de aard, omvang, datering en ruimtelijk verspreiding (zowel horizontaal als verticaal/stratigrafisch) van de aangetroffen sporen en structuren?

De aangetroffen sloot behoort tot de inrichting van de Sluispolder, omstreeks tweede helft tot het einde van de 14^e eeuw. De bodem van de sloot is niet bereikt binnen 30 cm onder het ontgravingsniveau. De overige sporen betreffen een uitbouw uit 1908 van de molenaarswoning uit 1898. Van deze uitbouw zijn de buitengevels, een ondervloer en een kelder aangetroffen. De sporen lopen verder door buiten het ontgraven deel. De vloer van de kelder ligt op -1,81 m NAP (1,0 m –mv). De top van de muurresten bevinden zich op gemiddeld -1,1 m NAP (0,3 m –mv).

4. Welke materiaalcategorieën zijn vertegenwoordigd in het vondstmateriaal en wat is de aard, omvang, datering en ruimtelijk verspreiding (zowel horizontaal als verticaal/stratigrafisch) van het materiaal?

Het onderzoek heeft geen vondsten opgeleverd. Tijdens het veldwerk zijn uitsluitend baksteenmonsters verzameld. Deze zijn afkomstig van de muurfunderingen van de uitbouw van de molenaarswoning.

5. Wanneer bij het onderzoek geen vondsten, sporen of structuren worden aangetroffen, wat is hiervoor een mogelijke verklaring?

Het gebrek aan vondstmateriaal is te verklaren door de geringe omvang en diepte van de graafwerkzaamheden. Het is mogelijk dat dieper in het plangebied wel archeologische resten aanwezig zijn, maar deze eventuele diepere niveaus zijn niet bereikt.

Een andere verklaring vormt het gebruik van het plangebied in de Nieuwe tijd. Destijds was het plangebied een polder, ingericht met weilanden. Dit is een extensief gebruik, waarbij weinig menselijke invloed komt kijken. Hierdoor is weinig materiële cultuur aanwezig.

6. Wat is de omvang en aard van eventuele verstoringen of afgravingen?

Ter plaatse van WP5 is het vlak grotendeels verstoord. Het is mogelijk dat hier uitsluitend de onderzijde van de bouwvoor is bereikt en naar verwachting reikt de verstoring hier niet veel dieper dan de 20 cm die tijdens het (voor)onderzoek zijn geconstateerd.

7. Wat is de omvang van de vindplaats en ligt deze enkel binnen het onderzoeksgebied of strekt deze zich ook buiten het onderzoeksgebied uit?

De eerste vindplaats betreft de verkavelingssloot van de Sluispolder uit de Nieuwe tijd. De omvang hiervan kan nauwkeurig achterhaald worden op het kadastraal minuutplan. Deze sloot reikt tot ver buiten het onderzoeksgebied. De tweede vindplaats betreft de uitbouw van de molenaarswoning en deze strekt zich uit tot buiten WP6 en was circa acht bij vijf meter in omvang. Daarmee ligt de uitbouw binnen het onderzoeksgebied van het Wipperspark.

8. Wat is de conservering en gaafheid van aangetroffen sporen, structuren en de diverse vondstcategorieën?

Tijdens het onderzoek zijn alleen baksteensporen en een sloot aangetroffen. Vondstmateriaal is niet aangetroffen. De sporen zijn goed geconserveerd en de gaafheid is over het algemeen goed. De sporen zijn ondergronds nog grotendeels intact, hoewel ze bovengronds volledig zijn afgebroken. Van de sloot is alleen de onderste 30 cm bewaard gebleven. De top is opgenomen in de bouwvoor.

9. Wanneer is de archeologische site in gebruik genomen en in onbruik geraakt en welke aanwijzingen zijn daarvoor aanwezig?

Bij de inpoldering van de Sluispolder tweede helft – eind 14e eeuw, zijn sloten gegraven en een poldermolen geplaatst. De aangetroffen sloot S9100 is één van deze sloten. Deze situatie bleef gelijk tot de inrichting van het Wipperspark in de jaren '70 van de 20e eeuw. De uitbouw van de woning is op basis van historische bronnen gedateerd in 1908. Het moment dat deze uitbouw gesloopt is, moet op basis van foto's worden gezocht in de jaren '80 of '90 van de 20e eeuw.

10. Welke fasering is er binnen de vindplaats te onderscheiden?

Voor beide vindplaatsen is slechts één fase aangetroffen.

11. Welke activiteiten zijn ten tijde van het in gebruik zijn van de onderzoekslocatie in het gebied uitgevoerd?

Het plangebied was grotendeels in gebruik als weiland. De activiteiten rond de molen zijn beperkt tot bemaling van de polder en bewoning in het huisje.

12. Welke relatie kan er gelegd worden tussen de aangetroffen sporen en structuren en de landschappelijke genese en historische ontwikkeling in het plangebied en de directe omgeving?

In de tweede helft – eind 14^e eeuw is de Sluispolder aangelegd. Bij de verkaveling van de polder zijn sloten aangelegd tussen de weilanden. S9100 is een van deze sloten. Deze sloten waren aangesloten op een hoofdsloot die voor de afwatering van de polder zorgde via de Wippersmolen in het noorden van de polder. Naast de molen stond een molenaarshuisje dat in de 20^e eeuw uitgebreid is. Aan het einde van diezelfde eeuw is het bovengrondse deel van de uitbouw gesloopt, maar de ondergrondse resten zijn nog aangetroffen.

13. Moet de in het vooronderzoek geformuleerde archeologische verwachting voor het onderzoeksgebied en de directe omgeving worden bijgesteld?

Vanwege de beperkte ontgravingsdiepte (gemiddeld -2,0 m NAP) heeft het onderzoek niet voldoende informatie opgeleverd om deze vraag te kunnen beantwoorden.

14. Is vervolgonderzoek noodzakelijk en zo ja, welke methoden moeten hierbij worden ingezet?

Bij graafwerkzaamheden in de toekomst dient rekening gehouden te worden met de aangetroffen muurresten bij de molen in het noorden van het park. De methode hiervan is afhankelijk van de geplande werkzaamheden.

Voor de rest van het plangebied geldt dat binnen de onderzoeksdiepte (gemiddeld -2,0 m NAP) geen noodzaak voor vervolgonderzoek is aangetroffen. Dit sluit echter niet uit dat op grotere diepte nog archeologische resten aanwezig kunnen zijn.

Literatuur en kaarten

Centraal College van Deskundigen, 2016: *Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie*, versie 4.0, Gouda.

Hessing, W.A.M./O. Satijn, 2018: *Plangebied Wipperspark Maassluis, gemeente Maassluis, Programma van Eisen ten behoeve van een Opgraving – variant archeologische begeleiding, Vestigia rapportnr V1731*, Amersfoort.

Koekkelkoren, A.M.H.C., 2018: *Plan van aanpak. Wipperspark in Maassluis, gemeente Maassluis, Noordwijk* (intern rapport, IDDS Archeologie).

Wilbers, A.W.E./S. Moerman, 2018: *Inventariserend Veldonderzoek, verkennende fase Wipperspark, Maassluis Gemeente Maassluis*, IDDS Archeologie rapport 2139, Noordwijk.

www.beeldbank.cultureelerfgoed.nl

Lijst van afkortingen en begrippen

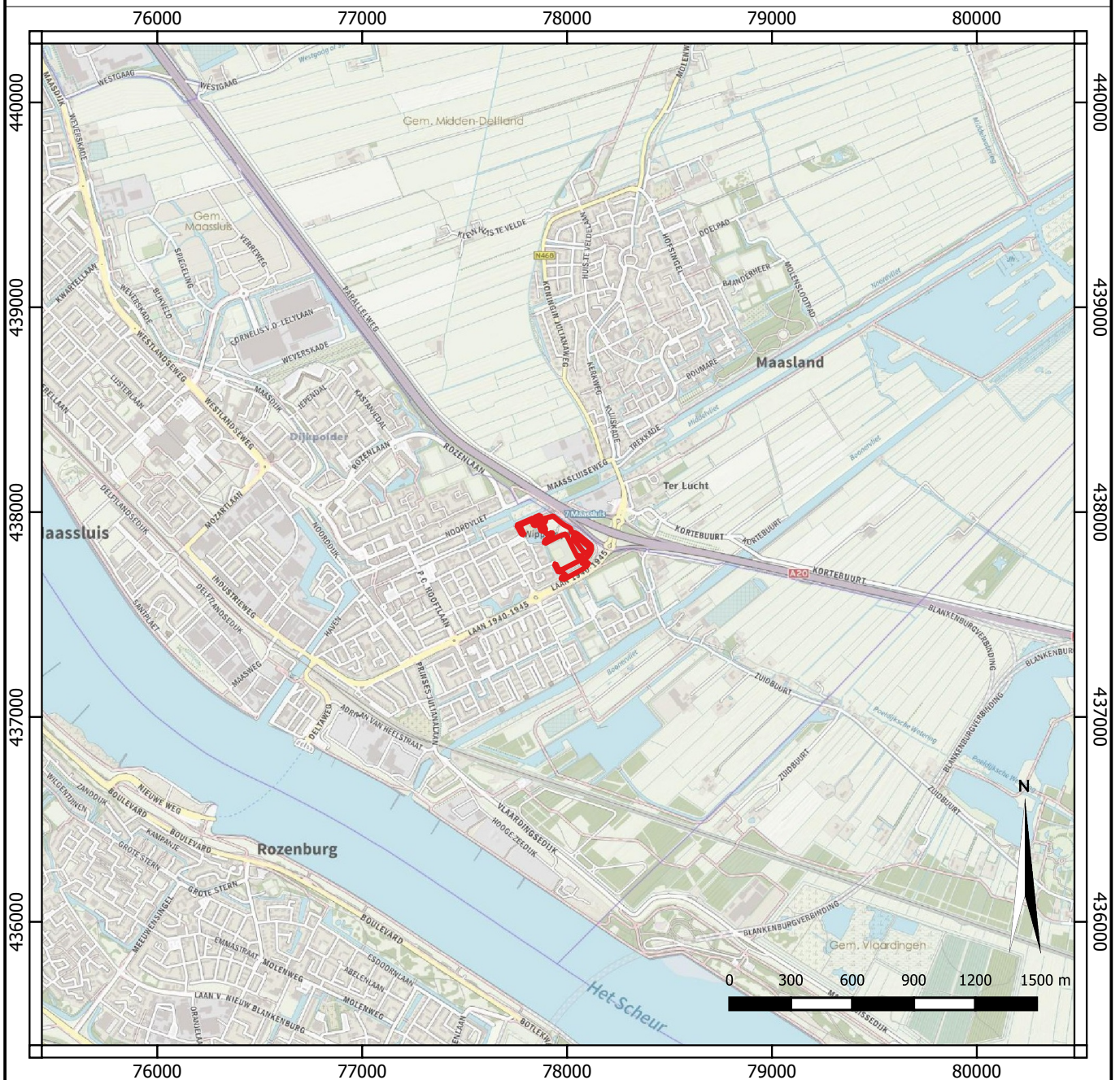
Afkortingen

AHN	Actueel Hoogtebestand Nederland
AMK	Archeologische Monumenten Kaart
AMZ	Archeologische Monumentenzorg
Archis	Archeologisch Informatie Systeem
BP	Before Present (Present = 1950)
GPS	Global Positioning System
indet	ondetermineerbaar
KNA	Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie
mv	maaiveld (het landoppervlak)
NAP	Normaal Amsterdams Peil
PvA	Plan van Aanpak
PvE	Programma van Eisen
RCE	Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed
SIKB	Stichting Infrastructuur Kwaliteitsborging Bodembeheer

Verklarende woordenlijst

antropogeen	Ten gevolge van menselijk handelen (door mensen veroorzaakt/gemaakt)
Archis-melding	Elke melding bij het centraal informatiesysteem (Archis)
conservering	Mate waarin grondsporen, anorganische en organische archeologische resten bewaard zijn
Hollandveen	Holocene formatie, ontstaan tussen 3500 en 1500 voor Chr.
Holoceen	Jongste geologisch tijdvak dat nog steeds voortduurt (vanaf de laatste ijstijd: ca. 8800 jaar voor Chr.)
horizont	Kenmerkende laag binnen de bodenvorming
humeus	Organische stoffen bevattend; bestaande uit resten van planten en dieren in de bodem
in situ	Achtergebleven op exact de plaats waar de laatste gebruiker het heeft gedeponeerd, weggegooid of verloren
kreek	Waterweg waarbij het water vanuit zee of rivier onder invloed van het getijde in- en uitstroomt
plangebied	Gebied waarbinnen de realisering van de planvorming het bodemarchief kan bedreigen
silt	Zeer fijn sediment met grootte 2-63 µm
vindplaats	Ruimtelijk begrensd gebied waarbinnen zich archeologische informatie bevindt

Bijlage 1. Topografische kaart

Legenda

plangebied

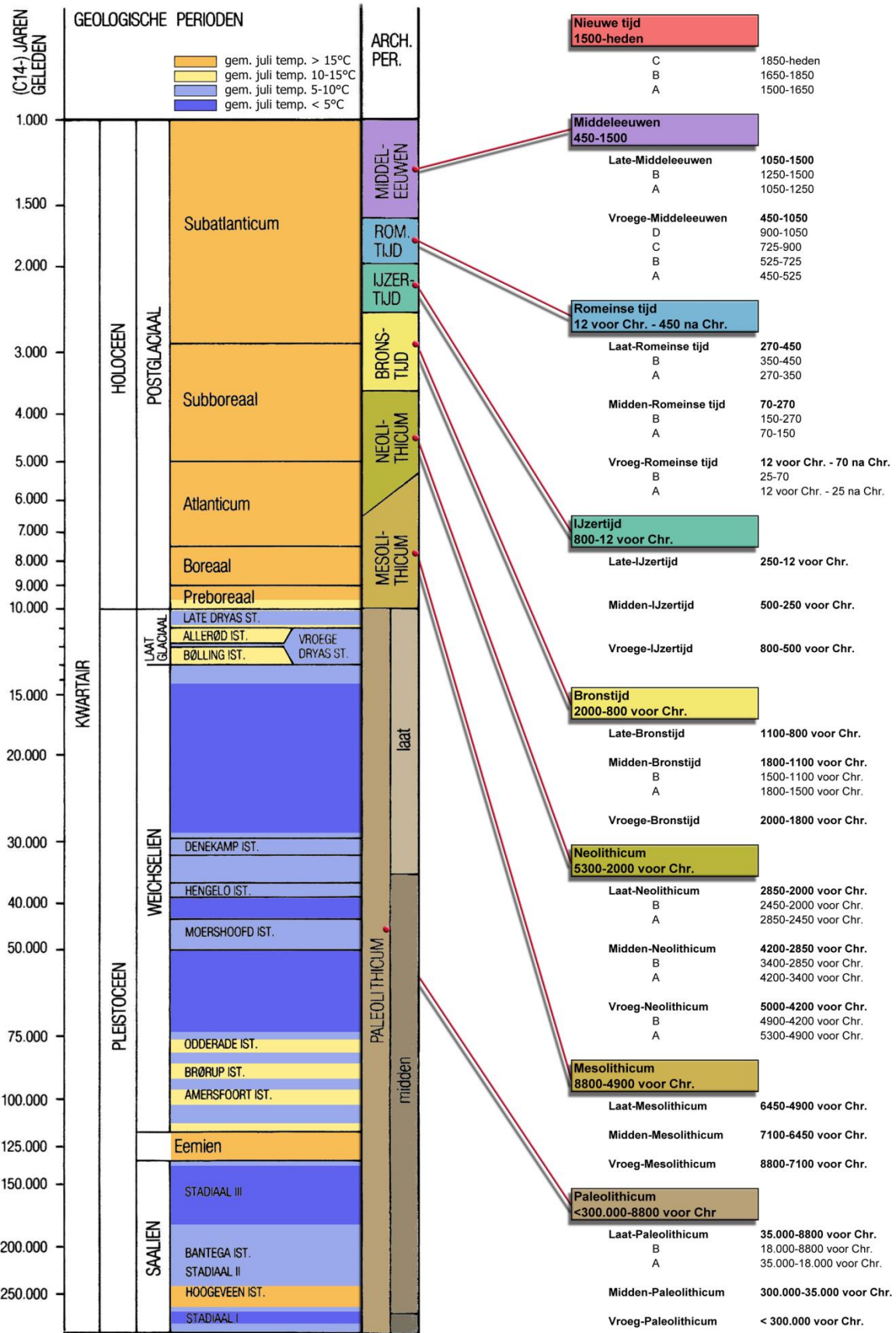

IDDs Archeologie

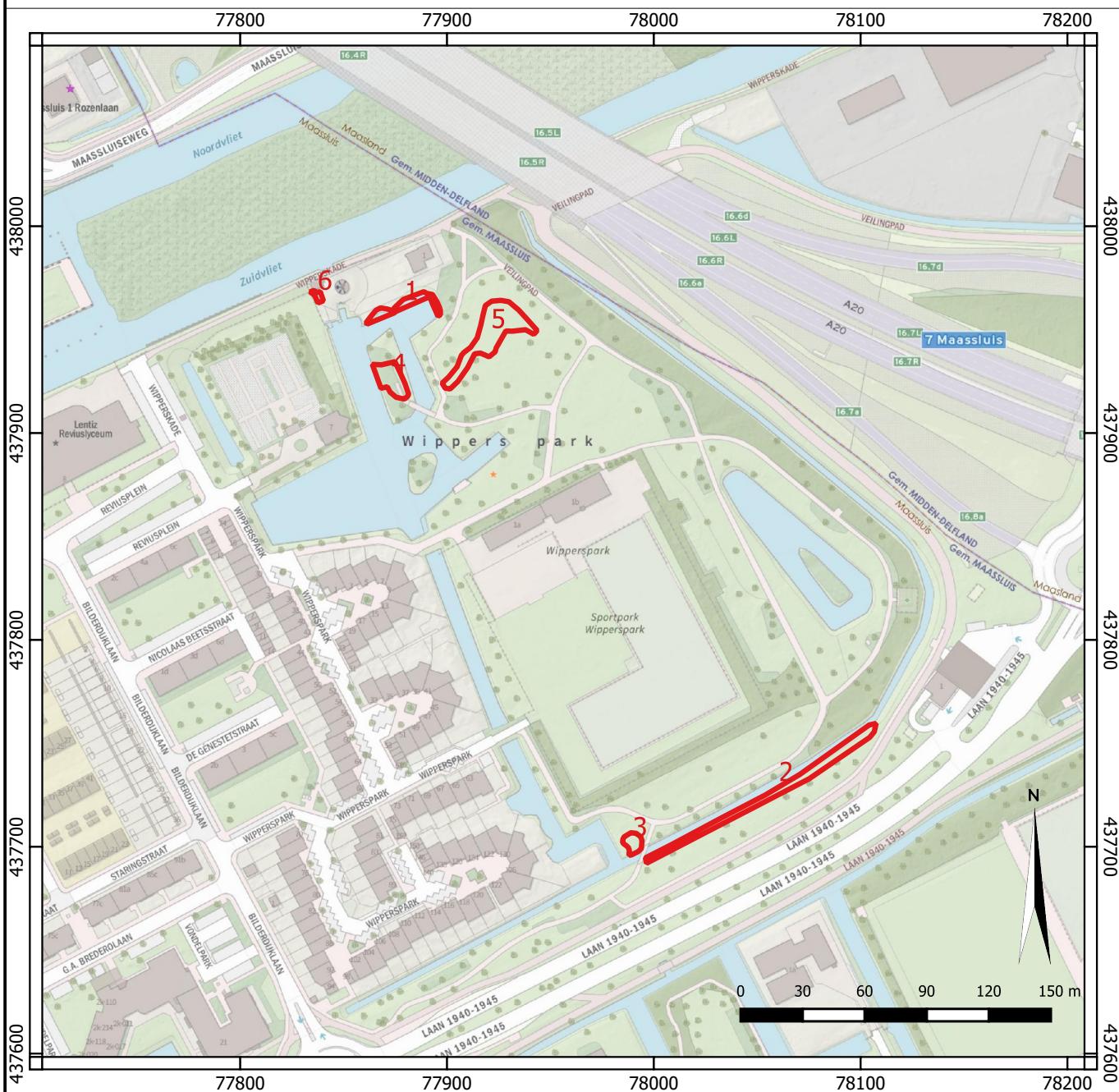
Projectnaam: Wipperspark, Maassluis
 Projectnummer: 55060518
 OMnr: 4651509100
 Projectleider: RTO
 Getekend door: AKO
 Schaal: 1:30000
 Datum: 16-5-2019

Bijlage 2: Periodentabel

Bijlage 3. Overzichtskaart

Legenda

werkput

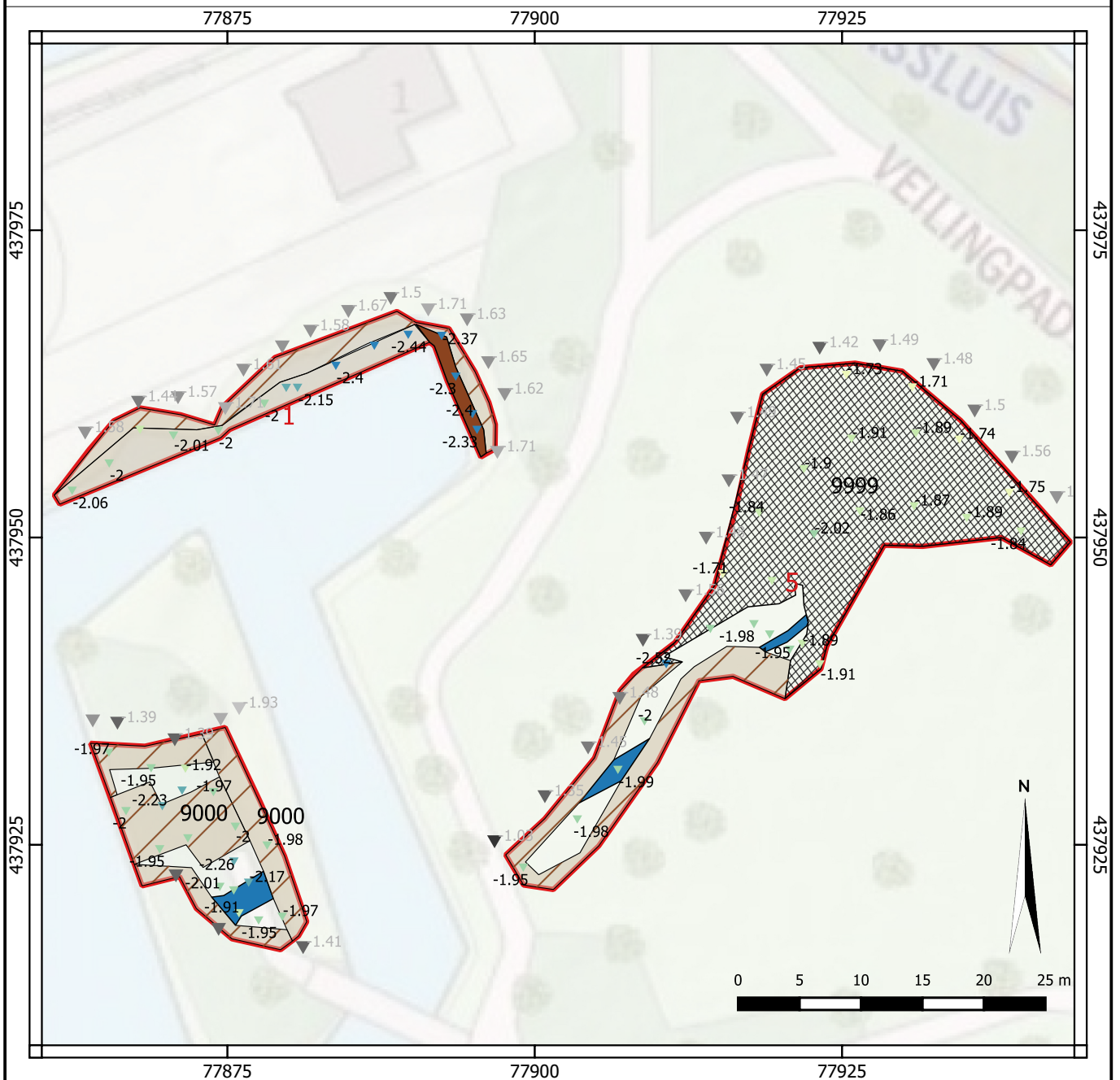

IDDs Archeologie

Projectnaam: Wipperspark, Maassluis
 Projectnummer: 55060518
 OMnr: 4651509100
 Projectleider: RTO
 Getekend door: AKO
 Schaal: 1:3000
 Datum: 16-5-2019

Bijlage 4a. Allesporenkaart WP1, WP4 en WP5

Legenda

werkput

sporen

verkavelingssloot

bouwvoor

komklei

venige vulling

verstoord

vlakhoogtes

-2,53 - -2,27

-2,27 - -2,10

-2,10 - -1,94

-1,94 - -1,77

-1,77 - -1,60

-1,60 - -1,44

-1,44 - -1,27

-1,27 - -1,11

-1,11 - -0,94

-0,94 - -0,78

maaiveldhoogte

-2,1300 - -1,9900

-1,9900 - -1,8500

-1,8500 - -1,7100

-1,7100 - -1,5700

-1,5700 - -1,4300

-1,4300 - -1,2900

-1,2900 - -1,1500

-1,1500 - -1,0100

-1,0100 - -0,8700

-0,8700 - -0,7300

IDDs Archeologie

Projectnaam:
Projectnummer:
OMnr:
Projectleider:
Getekend door:
Schaal:
Datum:

Wipperspark, Maassluis
55060518
4651509100
RTO
AKO
1:500
16-5-2019

Bijlage 4b. Allesporenkaart WP6

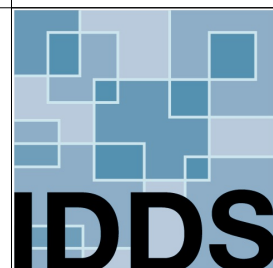
Legenda

- werkput
- sporen
- buitengevel
- muur
- vloer
- ▼ hoogtemeting

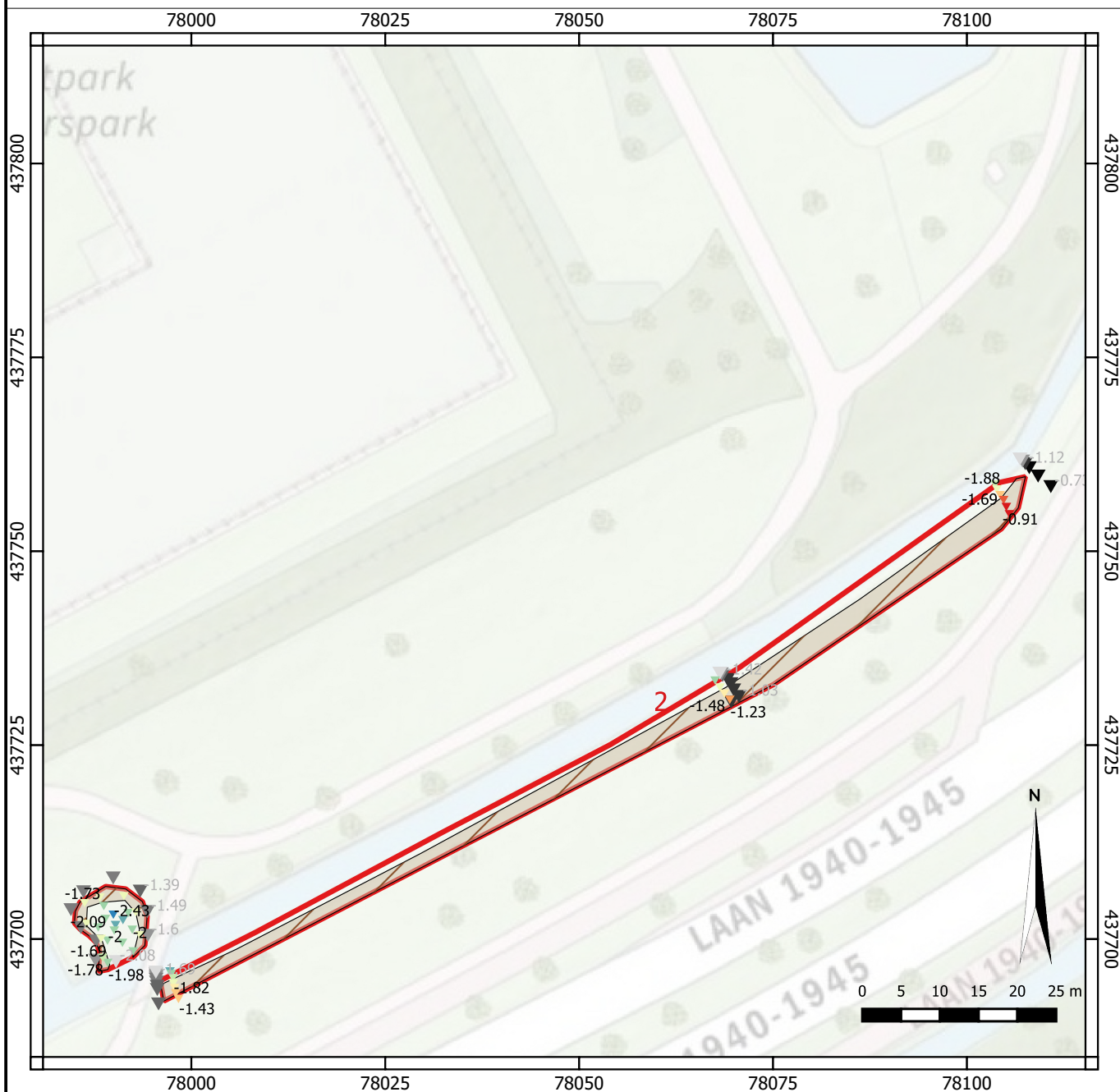

IDDS Archeologie

Projectnaam: Wipperspark, Maassluis
 Projectnummer: 55060518
 OMnr: 4651509100
 Projectleider: RTO
 Getekend door: AKO
 Schaal: 1:50
 Datum: 16-5-2019

Bijlage 4c. Allesporenkaart WP2-3

Legenda

- werkput
- sporen
- bouwvoor

HOOGTE maaiveld

- ▼ -2,1300 - -1,9900
- ▼ -1,9900 - -1,8500
- ▼ -1,8500 - -1,7100
- ▼ -1,7100 - -1,5700
- ▼ -1,5700 - -1,4300
- ▼ -1,4300 - -1,2900
- ▼ -1,2900 - -1,1500
- ▼ -1,1500 - -1,0100
- ▼ -1,0100 - -0,8700
- ▼ -0,8700 - -0,7300

HOOGTE vlak

- ▼ -2,53 - -2,27
- ▼ -2,27 - -2,10
- ▼ -2,10 - -1,94
- ▼ -1,94 - -1,77
- ▼ -1,77 - -1,60
- ▼ -1,60 - -1,44
- ▼ -1,44 - -1,27
- ▼ -1,27 - -1,11
- ▼ -1,11 - -0,94
- ▼ -0,94 - -0,78

IDDs Archeologie

Projectnaam: Wipperspark, Maassluis
 Projectnummer: 55060518
 OMnr: 4651509100
 Projectleider: RTO
 Getekend door: AKO
 Schaal: 1:800
 Datum: 16-5-2019

Bijlage 5: Sporenlijst

WP	Vlak	Spoornr	Spooraard	Vulling
6	1	1	Keldermuur	baksteen
6	1	2	Ondervloer	Baksteen
6	1	3	Buitenmuur	Baksteen
6	1	4	Buitenmuur	Baksteen
6	1	5	Keldervloer	Baksteen
4 + 5	1	9100	Sloot	Matig siltige klei
1 - 6	1	9000	Bouwvoor	Humeuze klei
1	1	9001	Laag	Siltige klei
1	1	9002	Laag	Sterk humeus met schelpen
1 - 6	1	9010	Laag	Sterk siltige klei